

NĚMECKÁ VEŘEJNOPRÁVNÍ MÉDIA - JAZYKOVÉ PROSTŘEDÍ PRO STUDIUM ŘEČI

GERMAN PUBLIC MEDIA – LANGUAGE MILIEU FOR GERMAN STUDIES

TOMAS MAIER

Abstract

The German public media have a long tradition of disseminating information and knowledge in the spirit of humanistic worldview and human freedom. In the case of the public companies ARD and ZDF, the excellent form – High German – is combined with the content-information, education and entertainment. The aim of the presented text is to provide concrete and broader examples and contexts of the content as a supplement to learning a cultivated German language.

Keywords: german public media, companies ARD and ZDF, German learning.

Abstrakt

Německá veřejnoprávní média mají dlouhou tradici šíření informací a znalostí v duchu humanismu a svobody. V případě veřejných společností ARD a ZDF se výborná forma – Hochdeutsch – spojuje s obsahem-informacemi, vzděláváním a zábavou. Cílem předkládaného textu je poskytnout konkrétní a širší příklady a souvislosti obsahu jako doplněk k osvojení si kultivovaného německého jazyka.

Klíčová slova: německá veřejnoprávní média, společnosti ARD a ZDF, učení se němčině.

Úvod

Cílem příspěvku byla rešerš, analýza a bližší specifikace didaktických možností práce s relacemi veřejnoprávních programů a německé televizní i filmové tvorby. Autor je celoživotním divákem německé veřejno-právní televize a to ještě z dob *socialistického* Československa. I proto se v článku objevuje množství pohledů na německé vysílání jako zdroje osvojování si jazyka, vycházejících ze zkušeností z profesionální oblasti i privátní sféry.

Nasazení médií ve vyučování cizích jazyků má dlouhou tradici. V sedmdesátých letech se objevovaly jazykové kurzy v audiovizuálních médiích, koncem osmdesátých let na počítači a nakonec v devadesátých letech na internetu. Všechna média od mluvených, psaných, tisknutých až po elektronická a digitální média jsou komunikačními médii. Slouží lidské komunikaci, vykonávají tři antropologické funkce. Jedná se o dorozumění lidí o jejich světě, vytváření a artikulace mezilidských vztahů a o porozumění přes sebe samého (Spanhel, 2007).

Německá veřejnoprávní, öffentlich-rechtliche, média představují široký a intelektuálně velmi kvalitní nabídku pro profesionální, studijní a osobnostní rozvoj studentů v naší geografické oblasti střední Evropy. V určitém smyslu mohou tato renomovaná a historicky první německá hovořící média nahradit nedostatek jazykového prostředí během studia. To se týká jak studentů s aprobací s němčinou lingvistických a učitelských oborů, jakož i studentů jiných oborů, kteří si vybrali němčinu pro studium jednoho z dvou odborných jazyků.

Autor si z možností veřejnoprávního rozhlasu, televize a internetových médií vybral právě televizi a její doplnění internetovými nástroji. Kombinace obrazu mluveného slova, titulků z teletextu i duálního vysílání slouží nejlépe k navození jazykového prostředí. I přes značnou konkurenci soukromých německých médií si veřejná nabídka udržela nevidanou paletu informačních, vzdělávacích, umělecky hodnotných i zábavných relací na mnohých žánrově i regionálně vyprofilovaných kanálech populárních u všech věkových kategorií.

K tomu přistupuje i fakt že chronologicky první dvě německé televizní společnosti, Das

Erste, ARD, Arbeitsgemeinschaft der öffentlich-rechtlichen Rundfunkanstalten der Bundesrepublik Deutschland a Zweites deutsches Fernsehen, ZDF, 2DF, se velmi pružně chopily role internetových šířitelů zpráv a na mezinárodní síti hrají mimořádnou roli (ARD, 2019; ZDF, 2019).

Dosah vysílání znesnadňuje příjem programů BBC a tím se stávají německé programy největším zdrojem vzdělávání a informace mimo ostatní národní programy ve střední Evropě vysílané ve světovém jazyce. Navíc britské veřejnoprávní programy nejsou dostupné pro diváky mimo Spojeného království na přehrávačích BBC. Výjimku snad tvoří podcasty z rozhlasu BBC Radio a livestreamy, na stránce BBC Sounds které možno poslouchat i mimo Velké Británie, což ale souvisí s dostupností šíření rádiových vln vůbec. Podobná situace je u PBS, Public Broadcasting Service, vysílající veřejné programy ve Spojených státech. Profesor Peter Ecke z Arizonskej univerzity proto připomíná možnost streamingu programů německého programu na školách ve Spojených státech (Ecke, s. 196). Na neomezený příjem televize je ovšem třeba nevyšetovatelné IP to znamená instalace VPN.

Všeobecná němčina ve vysílání ARD a ZDF

Používání nabídky televize je zvláštní formou studia cizího jazyka podporovanou médií. Pod televizním vysíláním shrnujeme velký počet vysílacích formátů. Nechybí možnosti, pokud chceme při výučbě použít televizního vysílání. V mediátkách online vysílacích institucí jsou k dispozici početné žánry příspěvků a filmy ještě dlouhou dobu po vysílání (Tzoannopoulou, 2015, s. 152, 153). Vyučující tedy není odkázán ani na vysílání ani nemusí používat nahrávání nebo stahování. Stačí přístup k internetu a přístup k pořadu se může uskutečnit v plánovaný čas. Verze DVD příspěvku je potom lepší řešení, pokud je třeba s ním intenzivně jazykově pracovat (Gehring, 2018).

S. M. Fisch uvádí, že přirozený zájem o dění na obrazovce a lidská zvědavost aktivuje kognitivní funkce na maximum (Kirch 2009). Také opakování má pozitivní vliv na jazykové vzdělávání s televizí. Pokud se programy v cílovém jazyce opakují několikrát, nezpůsobuje to nudu mezi diváky. Diváci s každým opakováním více rozumí, a tak pokaždé vidí nový, odlišný program (Kirch, 2008).

Jistým indikátorem způsobilosti televize pro rychlé získání dovednosti poslechu s porozuměním je i zkušenost z rodin cizinců v Německu, kteří žijí v prostředí jiného národního jazyka. Členové rodiny spolu sledují televizní a vzájemně si doplňují znalosti. V daném případě je nejvýhodnější smíšená rodina (Cruz Brunner 2014). Zde je možné ještě připomenout edukativní význam tlumočení. Jazyk filmu je vnímán a současně je zde volný a sporadický překlad přisedícího. Práci více-méně zkušeného či nezkušeného překladatele si divák staví mané německé ekvivalenty k slovům mateřského jazyka nebo zprostředkujícího jazyka například angličtiny.

Studenta germanistu nebo studujícího odborné němčiny při svém neязыkovém oboru je třeba nabádat a všestranně motivovat k pohybu v německém prostředí. Německo a Rakousko představují pro státy Vysegrádu nejen společné sousedy, ale také ekonomicky nejvýznamnější partnery v rámci Evropské unie a světového obchodu. Sledování německých veřejnoprávních médií odkrývá komplexní realitu a každodenní život v zemi. V první řadě stojí aspekt jazyka. Obrazovka zasazuje jazykové prostředky, věty dialogy, komentáře a zprávy do souvislosti vizuálních a situačních vztahů, kde živé přenášené prostředí hraje nenahraditelnou roli. Opakování replik ve stejných nebo podobných situacích pak přináší stejný moment upevňování dovedností a návyků v používání. Při sledování programu nejde jen o stále nové vjemy ale i o opakování situací, jimiž se upevňují zručnosti i návyky.

U hlavních zpráv sledujeme oficiální jazyk tedy Hochdeutsch. Zprávy prvního programu ARD-Tagesschau představují fakta a citace. Tyto relace jsou nejstaršími televizními zprávami v německém jazykovém prostoru, které nebývají komentované a mohou mít v závěru rozšířené

dodatečné zpravodajství Im Brennpunkt s informacemi k mimořádným zprávám. Citování zpráv je příležitostí k procvičení a upevnění Konjunktivu Präsens, kterým se se vyjadřuje určitá distance od autora výroku nebo zprávy (ARD, 2019).

Poslech s porozuměním je převládající dovedností při sledování televize. Dalším je čtení textů, které zprávy doplňují a graficky dotvářejí. Neoddělitelnou součástí je souhra citací, zpráv, popisovaných událostí s obrazy. Ta může být pro němčináře bez jazykové praxe v určitém nesouladu a může mu činit potíže. Při té příležitosti můžeme vzpomenout *pomalou* čtené zprávy webové verze programu Deutsche Welle.

Dramatické vysílání

Televizní filmy, krimi a seriály jsou pro rozvoj jazykových zručností významnou složkou struktury programu. Souhra obrazů, výstupy jednotlivých osob v prostředí, vytvářejí pro diváka dokonalý kontext a umožňují tak uplatnění kontextuální metody studia jazyka. Situace a předměty nacházející se ve scénách dokreslují situaci a prozrazují nepochopený obsah děje nebo rozhovoru. Retrospektivy používají tvary minulého času, při některých vyprávěních v jednoduchém minulém čase, préteritu, se obraz často přeměňuje, aby barevně podpořil dojem minulosti.

Používání minulého času se perfektum upevní při sledování a poslouchání rozhovorů. A to i u některých méně běžných tvarů dialektů jihoněmecké oblasti jako *Í bin g'wesen* nebo *Í hob' g'hobt*. Některé skupiny jižních nářečí préteritum takřka neznají. Tvary préterita se v lepším případě upevní poslechem tak, jak jim je dáována přednost v používání u pomocných sloves: *Warst du bei ihr?* U indikativu taktó nemohou vznikat nepochopení. Naproti tomu konjunktiv je pro diváka německého filmu komplikovanější. U frekventovanějších forem jako *Ich würde* anebo *Ich wär'* však může napomoci kontext: *Ich wär' jetzt so gern mit ihm!* nebo *Würdest du es für mich 'ne Sekunde halten?* Upevnění floskulí pro úlohu pozorného posluchače může značně omezit neustálé opakování přitakání a neverbálního pokyvování. Přičemž sledování hrdinů filmů a seriálů více přesvědčí studenta o přirozenosti floskule.

Významná jsou porozumění slovům které jsou známé ze své písemné podoby v německém jazyce. Jde o porozumění tak zvanému zvukovému obalu. Divák poznává, které hlásky slova se redukuje nebo asimilují a získá tím představu o běžné zvukové podobě slova. Vyvaruje se tím šoku při setkání s jazykem v denní praxi v přirozeném jazykovém prostředí. Student germanistiky si také může zkonfrontovat zápis fonetickou transkripcí s reálnou Hochdeutsch. Tak jak je tento proces náročný na duševní kondici, pozornost a vnímavost, nedoporučuje se zpočátku sledování relací v silném dialektu bez podpory německých titulků. Takovéto formáty jsou obvyklejší v jihoněmeckém prostoru, ale mohou se objevit i severněji v podobě městského slangu.

Titulkování na teletextě

„Dobrou pomůcku při studiu německého jazyka nabízí titulky, Untertitel, v programech Das Erste, případně 2DF. Jazykovědci zjistili, že se dá poslech s porozuměním cizích řečí zlepšit sledováním filmů v původním znění s titulky. K tomu se může pravopis už naučených slov čtením titulků kontrolovat a upevnit. Titulky jsou tím skvělou službou nejen lidem s poškozeným sluchem nebo neslyšícím, ale i právě všem, kteří se chtějí učit německy.“ (Norddeutscher Rundfunk, 2019).

Zapnutí výše uvedených titulků v teletextu kódem 150 nebo u 2DF 777 má divák kontrolu porozumění. V titulcích jsou z důvodu šetření místa zadávána spojení s menším počtem znaků, písmen. Jde buď o synonyma nebo o analogické slovní spojení či věty. Místo *Wann bist du gestern gekommen?* se skrácuje na *Wann kamst du gestern?*, pro im Fernsehen se použije im TV. Zkracování však nejde na úkor žánru nebo stylu.

Pro studium slovní zásoby je zajímavé zaměňování slov kratšími synonymy v titulcích. Divákovi se mohou fixovat alternativy jednoznačných slov. *Puter* místo *Truthahn*. Dále zde dochází ke zkracování slov: *auf dem Schulhof*, *auf dem Hof*, *eine Kaffeepause*, *eine Pause*. Ještě zajímavější je záměna perfekta za préteritum v titulcích. Nejužitečnější je to pro diváka u nepravidelných sloves, kde se naskytá potřeba upevnění změn samohlásek a slabik ve slovesném

kmeni. To stejné platí také pro tvary sloves beze změny v kmeni. Jiné zkracování může upozornit na jednodušší možnosti používání jazykových prostředků: Er ist nicht in der Schule erschienen, weil er krank ist se zjednoduší na Er erschien nicht in der Schule. Er war krank. Tak se zlepší hospodárnost ve vyjadřování. Na zváženou je i vyhnutí se nepřímému slovosledu u vedlejších a inverze u hlavních vět. Entschuldigen Sie mich, bitte. Ich habe meine Hausaufgabe nicht, weil ich bei Oma war. ->Entschuldigung. Ich habe keine Hausaufgabe. Ich war bei Oma. S inverzí: Ich hatte gestern Defekt, deshalb habe ich meinen Aufsatz nicht zu Ende gemacht. S ekonomikou jazykových prostředků: Ich hatte gestern Defekt. Ich beendete meinen Aufsatz nicht.

Publicistika a dokumenty

Dokumentární filmy používají němčinu narativního charakteru. Neznamená to však, že se tu nemůže objevit přímá řeč nebo interview. Mohou být užitečné studentovi na získání a upevnění přídavných jmen, jejich pádových koncovek, příslovek a také tvarů préterita u plnovýznamových sloves při vyprávění příběhu z minulosti. Důležitá je při podobných narativních formátech názornost. Daleko rychleji se vnímá rozdíl mezi Hügel a Berge, Schloss und Burg, Echse und Esche, přičemž poslední ze dvou je strom. Vypravěčův skolený hlas, jistého odstínu může dodatečně probudit kladný vztah ke kultivované formě jazyka, k německému dramatu a poezii. Jazyk vypravěče není vystavený tempu děje, situaci naopak přehledně synchronizuje komentář s obrazy prezentovanými divákovi.

Publicistické programy, magazíny na aktuální témata přináší črty vícero televizních žánrů. Reportáže, dokumenty, rozhovory, krátké historické přehledy. Zde možno soustředit pozornost na správné kladení otázek, ve správném slovosledu. Zvláštní význam v rozhovorech mají doplňovací otázky, které vedou k jádru reportáže nebo vytvářejí investigativní posun.

Záporný vliv může mít přijímání žurnalistického stylu. Vzhledem na kultivovanost veřejnoprávních médií Das Erste a 2DF není tato interference pro diváka významná. S tím souvisí i korektnost a vyváženost zpráv televize ARD, Das Erste, vyplývající i z německé mentality a historické zkušenosti německého národa (ARD, 2019; ZDF, 2019).

Debaty

Významnou složkou německé veřejnoprávní televize jsou debaty. Mají dlouhou tradici ještě z padesátých let. Už legendárním zakladatelem této tradice je Werner Höfer jako hostitel a moderátor diskusního pořadu Internationaler Frühschoppen. Hostem této relace byli čtyři domácí i zahraniční novináři ovládající německý jazyk vyslovující se k aktuálním zahraničním tématům. Do dneška vznikly mnohé podobné debatní programy, zaštiťující se z velké části jmény moderátorů. Hosty u těchto již hvězdných redaktorů nejsou jen kolegové novináři, ale i špičkoví politici, ekonomové a politologové. Mimo dvou hlavních programů vysílají diskuse a občanská fóra také regionální programy, sdružené v instituci ARD. Zde hrají především občanská fóra úlohu jisté přímé demokracie směrem k obcím a jednotlivým občanům.

Vzhledem k sestavě diskutujících, patřících k elitě společnosti je sledování debat přínosem pro studujícího němčiny. Německá tradiční úcta k vědcům, myslitelům a státníkům bývá bezvýhradná. Tento moment však zavazuje tyto vrstvy k určitému způsobu vyjadřování. Vzdělanci se zřídka kdy snižují k obecnému jazyku, což je v Německu společností akceptováno.

Obzvláště kultivovaná němčina, navíc zabývající se současnou literaturou zněla vždy v televizním klubu Literarisches Quartet. Tato relace je vysílána na ZDF dodnes, chybí zde ale ústřední postava i moderátor, ale též aktivní účastník Marcel Reich-Ranicki, renomovaný německo-polský literární vědec a prominentní osobnost německy hovořících států. Účastník klubu představuje dílo a ostatní rozvíjí diskuzi. M. Reich-Ranicki vždy zakončil vysílání svého pořadu citátem Bertolta Brechta: Und so sehen wir betroffen. Den Vorhang zu und alle Fragen offen. I podobné programové formáty jako je například Blaue Couch pomáhají studujícím dále zdokonalovat svoji němčinu a současně aktualizují jejich vzdělání v oblasti německé i světové literatury o nejnovější díla.

Zábava a sport

Zvláštní kategorii pořadů zaujímají Quiz Shows, tedy televizní soutěže, kde divák může kromě všeobecných vědomostí procvičovat německou slovní zásobu. Otázky v soutěžích bývají zaměřeny podobně jako v křížovkách, rébusech, slovních hříčkách nebo anekdotách: Welches Geflügel brauchen wir regelmäßig? A. Ganzheit. B. Putenwasser. C. Kückenrohr. D. Wasserhahn. Potřebě přemýšlení v němčině napomáhají okřídlená rčení. V řešeních jsou vedle správného přísloví a pořekadla matoucí zkomoleniny.

Sport na kanálech společností ARD a ZDF hraje důležitou úlohu přesto horentní sumy za přenos některých fotbalových zápasů přenesly zájem diváků k privátním notně drahým kanálům. Sportschau, Das aktuelle Sportstudio a přenosy druholigových zápasů na regionálních programech se těší velkému zájmu. Zajímavé mohou být pro mužskou část studujících přenosy mezistátních utkání ve fotbale, házené mužů, kde Německo často slaví úspěchy, nejnověji dámského fotbalu, tenisu, cyklistiky. Dobré výsledky německých sportovců mohou být motivací pro sledování německy tlumočené televize. Sledování komentáře zápasů a mistrovství je poměrně komfortní vzhledem k tomu, že německý sportovní komentátor je poněkud klidnější v dynamice hovořeného slova. I když v poslední době především na soukromých společnostech přibralo na rychlosti i na emoci.

Exkluzivní nabídku v oblasti výučby němčiny prezentuje veřejnoprávní televizní kanál DW, Deutsche Welle, dceřiná společnost ARD na webových stránkách se svými kurzy v podobě telenovely Jojo sucht das Glück, Lucs Weg, kurzy Deutschtrainer, Learn German with Videos. Pod linkem Deutsch lernen si může studující poslechnout Langsam gesprochenes Nachrichten, pomalu mluvené zprávy. Učební materiály jsou také na tomto portále doplněny odkazem na stupeň Společného evropského referenčního rámce. Po zvládnutí poslechu s porozuměním pomalého čtení zpráv může student pokračovat ve sledování zpráv DW z jeho televizního vysílání v němčině (ARD, 2019).

Německé reálie v televizních programech veřejné služby

Televizní vysílání je vhodné na řečové i kulturní učení (Gehring 2018). Kulturní učení, geograficko-historické studia nebo reálie ovlivňují motivaci ke studiu němčiny a na opačné straně studium němčiny podnítl zákonitě zájem o zemi přirozených mluvčích.

Nejbohatším zdrojem znalostí této oblasti jsou regionální programy ARD. Nabízejí dokumentární filmy z putování po jednotlivých mikroregionech spolkových zemí. Seznamují s pamětihodnostmi, přírodními krásami a gastronomií. Dokumenty mají často i hudební zaměření na folklor nebo populární hudbu, která provází diváka na cestě německými kraji. V Bavorsku je už klasickou relací *Unter unserem Himmel* nebo *Schwaben & Altbayern*.

NDR, *Norddeutscher Rundfunk* například seznamuje diváka přímořskými částmi Německa se středisky s plážemi, ale i s historickými městy bývalé Hanzky. Jak už názvy napovídají televizní programy spolkových zemí vznikly z původních rádií západních zón poválečného Německa. Pokrývají přímým digitálním vysíláním jednotlivé země nebo vícero federálních jednotek. Na příklad *Hessischer Rundfunk*, Hesenský rozhlas nebo *SWR, Südwestfunk Baden-Baden*, rozhlas Bádenska-Württemberska a Porýní-Falce.

Další regionální vysílač *mdr, Mitteldeutscher Rundfunk* vznikl z televize Německé demokratické republiky *Fernsehen der DDR I a II* po znovusjednocení Německa, přičemž spolková země Braniborsko byla spojena s Berlínem do *rbb, Rundfunk Berlin Brandenburg* a Meklenbursko-Předpomoří, *Mecklenburg-Vorpommern* byla začleněno do již vzpomínaného NDR, *Norddeutscher Rundfunk*. Pořady *rbb* a *mdr* se často věnují bývalému východnímu socialistickému Německu. Zábavnou formou nebo dokumenty, reprízami filmů z produkce DDR do jisté míry tak reaguje na *ostalgie* starší generace diváků z takzvaných nových spolkových zemí. Student může i zde poznávat realitu bývalé NDR, Německé demokratické republiky, důvody a důsledky rozdělení a znovusjednocení. Student germanistiky si zde ozřejmí a nastuduje rozdíly

mezi západní a východní němčinou pro účely studia lexikologie.

Pro studenty germanistiky znamená vůbec sledování německých programů ústavů *ARD* a *ZDF* prohloubení znalostí z německého jazykového prostředí, z německé vlastivědy, *Heimatkunde*, a v neposlední řadě z významných oblastí literatury a divadla. Dokumenty veřejnoprávních kanálů představují přímo látku ke studiu vycházející ze seriózních pramenů. Velkou škodou pro veřejnoprávní vysílání je vyřazení programu *zdf theater*, který se přednostně zabýval dramatickým vysíláním, reprízami záznamů významných divadelních představení včetně zpěvoher ale i próze a poezii. Ve skladbě pořadů nechyběly ani filmy pro náročného diváka. V některých oblastech nahrazují tuto nabídku první program *Das Erste* a *ZDF* vysíláním divadelních představení nebo inscenací. Francouzsko-německý *arte* a švýcarsko-rakousko-německý *3sat* se soustředí na kulturu v jejím širším slova smyslu.

Německý dokumentární film je jistě podobným pojmem jako produkce BBC nebo jako dokumentaristika francouzská. Dceřiné programy vysílačů *Das Erste* a *ZDF* nabízejí nejen vlastní produkci, ale také zahraniční s německým synchronem. V mnohých oblastech se úspěšně uplatňuje i mezinárodní spolupráce televizních a produkčních týmů. Historické dokumenty jsou pro pochopení německé současnosti z nejvýznamnějších. Německá historiografie používá pojem *Zeitgeschichte - geschichtliche Gegenwart und jüngste Vergangenheit*, tedy dějinná současnost a nejnovější minulost. Filmové dokumenty právě z nejnovějších dějin jsou velmi žádané. Především kroniky analýzy a vyprávění z obou světových válek se těší velkému zájmu. Nemalou roli přitom hraje médium filmu, které vzniklo bezprostředně před těmito konflikty. V poslední době se také vytvořilo mnoho dokumentů zabývajících se poválečným vývojem od čtyřicátých let. Aspekty historických dokumentů jsou nejrůznějšího charakteru od mezinárodní diplomacie až po každodenní život, předměty denní potřeby a podobně. Společně vysílání *ARD* a *ZDF* - program *Phoenix*, převážně dokumentární *zdf info* a částečně program *Tagesschau 24* vysílají výše uvedené žánry. V této sféře nezůstávají ale pozadu též hlavní programy *Das Erste* a *ZDF*, které vysílají vzdělávací a populárně-vědecké programy často v premiéře (*ARD* 2019; *ZDF* 2019).

Zvláštní pozici mezi historickými dokumenty týkajícími se německé historie zaujímá řada chronologicky za sebou řazených dokumentů *Die Deutschen*, která provádí nejen celou historii už od Karla Velkého, ale představuje i vynikající osobnosti, hybatele dějinných událostí. Také trauma rozdělení a euforie znovusjednocení Německa je stále aktuálním tématem německých i zahraničních dokumentů uváděných na dokumentárních kanálech obou dvou veřejnoprávních televizí. Němečtí dokumentaristé dostatečně pokryli tematiku *DDR*, česky *NDR* a její sjednocení se Spolkovou republikou. Dokumenty takového rázu plní často několikery úkol. Jsou nejen vzdělávací a informující, mají rozměr také výchovný a hrají roli paměti a úcty k obětem represivního východoněmeckého režimu.

Značná část dokumentů se zabývá vznikem genézí nacismu, II. světovou válkou a porážkou hitlerovského Německa. Takové množství filmového materiálu se nasbíralo z goebelsovského ministerstva propagandy a válečného filmového zpravodajství bojujících stran. V souvislosti s událostmi třicátých a čtyřicátých let minulého století je zpracována tematika tak zvané *Výmarské republiky*, *Weimarer Republik* z let 1918 až 1932, demokratické republiky, která se tragicky skončila nástupem fašismu ještě dříve než I. československá republika, 1918 - 1938. Tato svědeckví doby nabízejí poučení z chyb těchto let v Německu. Poukazují též na její výdobytky, které daly základ právnímu a demokratickému systému pozdější Spolkové republiky Německo a také dnešnímu sjednocenému Německu.

Tatort – Místo činu

Zvláštní formu zábavně prožitých reálií v němčině představuje řada kriminálních případů *Tatort – Místo činu*. Našlo pravidelné místo vždy v neděli ve 20.15 hodin po hlavních zprávách *ARD*, *Tagesschau*. Střídají se zde komisaři, vyšetřovatelé z různých měst a spolkových zemí. K představitelům detektivů i dalších postav zde patří přední němečtí filmoví i divadelní herci, což

obohacuje též kulturní rozhled diváka v Německu a Rakousku. Právě Rakousko, ale také Švýcarsko umělecky vytváří a produkuje svoje vlastní *Místo činu*, *Tatort*. Zde možno sledovat každodenní život německých kulturních a hospodářských center, městský slang či místní dialekty, výslovnost. Zajímavá a často humorná jsou zasazení německého vyšetřujícího komisaře do jiného prostředí než z kterého bezprostředně pochází. Bavara do Sárska, Hamburčana do Münsteru a podobně. V takových případech si na vzniklých nedorozuměních, vtipných poznámkách divák uvědomuje a vnímá všestranné rozdíly mezi zeměmi a kulturními oblastmi ve Spolkové republice.

V současné době nasazuje slovenská veřejně-právní televize do programové skladby nové *Místa činu*, které budou pravděpodobně v duální jazykové formě, což je vynikajícím přínosem pro vzdělávání obyvatelstva v oblasti cizích jazyků. RTVS tak činí již běžně v případě anglofonních, frankofonních a jiných filmů a seriálů. Podobně nabízejí duální zvukové vysílání i slovenské soukromé televize. Takovýto přístup privátních společností není samozřejmostí a zaslouží uznání a chválu. Například u německých a českých privátních programů k duálně zvukovému vysílání dochází jen zřídka.

Klasické a orientální jazyky

Mimo starších kurzů latiny veřejnoprávního vysílání představuje mimořádné intelektuální vypětí sledování hraných dokumentárních filmů ze starověkých dějin mezistátní společnosti *Arte*. Zde hlavní hrdinové antického světa hovoří starořecky, latinsky či dokonce persky s německými nebo francouzskými titulky. Klasické jazyky ještě stále hrají významnou roli na německých gymnáziích, hlavně na západě země. Latina je přirozenou přípravou pro románské jazyky a angličtinu. Svoji strukturou a názvoslovím může být komfortním vybavením každého lingvisty, nemluvic o theologích a historících. Přírodní vědy z oblasti medicíny, botaniky a zoologie ji běžně používají v oblasti názvosloví. Paralelně s latinou taktó vystupuje i starořečtina, která je i předstupněm moderní řečtiny. Možnost čtení klasických originálů není jen dobrým filmovým vtipem, ale skutečným zkvalitněním duševního života.

Pokud vystavíme trojúhelník orientálních, respektive blízkovýchodních jazyků co do kulturně-historického významu. Podle světoznámého finského spisovatele Miki Waltariho je arabština jazyk koránu, perština jazyk poezie a turečtina byla dlouhý čas jazykem diplomacie. Význam turečtiny vycházel z vedoucí role Osmanské říše na Středním východě v minulosti. V současné době má vyučování turečtiny význam paradoxně integrační. Uznání jejího významu a obohacování německé kultury hlubším pochopením osmanské civilizace je pro multikulturní společnost motivující a zajímavé. Arabština představuje také bez pochyby velký přínos. Její ovládnutí přináší vysoký respekt v arabském světě, který byl vždy hospodářsky, politicky a kulturně spjatý s Evropou. Podobně by se dalo dále uvažovat i o nám jazykově příbuzné, indoevropské perštině.

Využití ve vyučování

Autor zadává studentům sledování a práci s německými médii na úvodní hodině. Studentům je při té příležitosti zdůrazňována užitečnost vytvoření jazykového prostředí, které pozůstává ze čtení německých textů, poslechu médií, podcastů, čerpání zábavy, informací a dalšího vzdělávání (např. v oblasti zálib studenta) z německy zobrazených textů v internetu. Často se stává, že studenti využijí němčiny jako prostředku pro své hobby nebo oblíbenou disciplínu. Také již vzpomínané mediátéky a archivy webových portálů televizních společností je možno použít přímo ve vyučování na škole.

Problémem však zůstává velmi rozšířená antipatie vůči němčině, která má za následek, že studenti německá média neradi sami vyhledávají. Zde hraje významnou úlohu tradiční popularita angličtiny a také románských jazyků. Proto je třeba používat ukázky z médií nebo kratší formáty také přímo v učebně a pravidelně zadávat domácí úkoly k německým médiím. V té souvislosti se může jednat též o pořady u příležitosti různých výročí, které se pravidelně vzpomínají i v celých

programových blocich a mimořádné události z oblasti kultury, politiky a sportu.

Závěr

Veřejnoprávní média v Německu představují mimořádný počín v oblasti kultury a objektivní informovanosti. Vyváženost v oblasti filosofické a politické, respektování ústavního zřízení Spolkové republiky Německo jsou pro ně charakteristické. Toto televizní a rozhlasové vysílání poskytuje širokou paletu náhledů na současný svět, a to jak v oblasti žurnalistické tak v oblasti kulturní a ekonomicko-politické. Tyto aspekty jsou spjaty vždy s tradiční evropskou demokracií, ideály humanismu, svobody projevu a respektování lidské důstojnosti. Poválečná decentralizace a denacifikace spolu se snahou o zpracování a částečné napravení zločinů neblahé minulosti Německa v třicátých a čtyřicátých letech dvacátého století přivedli německé veřejné sdělovací prostředky k jednomu z nejuznávanějších ve svobodném světě demokratických a právních států.

Ve výše uvedeném smyslu jsou německá média veřejné služby více než vhodná nejen pro rozvoj kultivovaného německého jazyka studentů, žáků a frekventantů jazykových kurzů, ale též pro jejich všestranný kulturní a humánní rozvoj. Mimo spisovného německého jazyka jsou především vědomosti, fakta a zprostředkování toho nejlepšího z německé a světové kultury nejceněnějšími duševními hodnotami, jež si divák a student odsud odnáší.

Významným aspektem německých sdělovacích prostředků je též jejich dostupnost a otevřenost vůči středoevropskému prostoru. I v minulosti sehrála německá a rakouská veřejnoprávní média významnou úlohu v objektivním informování a vzdělávání sousedních zemí v době tak zvaného reálného socialismu do roku 1989. Vedle rozhlasového vysílání v národních jazycích států socialistického bloku byli televizní programy společností ARD, ZDF, ORF jakýmsi oknem do svobodného světa především v bývalé Německé demokratické republice, Československu a Maďarsku. Necenzurované informace z oblasti nejnovější historie, prezentace kultury nežádoucí v socialistických státech, představování osobností disentu a umělců i politiků v západním exilu zabránily úplné indoktrinaci obyvatelstva porobených zemí střední Evropy.

Věčný dík a chvála patří rakouské veřejnoprávní televizi i jejím reportérům a kameramanům, kteří v době invaze Sovětské armády a dalších bratrských vojsk Varšavské smlouvy do Československa v roce 1968 informovali slovem a obrazem o potlačení Pražského jara. Prostřednictvím těchto novinářů a filmařů se kruté obrazy z invaze dostávali dále do Evropy i světa a zachovaly se jako svědectví nejen pro Čechy a Slováky ale také pro demokratickou a humanistickou světovou veřejnost.

Seznam citované literatury

ARD. Arbeitsgemeinschaft der öffentlich-rechtlichen Rundfunkanstalten der Bundesrepublik Deutschland. © 2019.

CRUZ BRUNNER, F. S. 2014. *Ich bin nicht wie die Anderen*. Bamberg: University of Bamberg Press.

ECKE, P. 2008. German Television in the United States and Abroad.. In: *Die Unterrichtspraxis / Teaching German*. John Wiley & Sons, s. 191 – 205.

GEHRING, W. 2018. *Fremdsprache deutsch unterrichten*. Bad Heilbrunn: Verlag Julius Klinkhardt.

KIRCH, M. 2009. *Englisch lernen mit dem Fernsehen*. Münster, New York, München, Berlin: Waxmann.

KIRCH, M. 2008. Sprachenlernen mit dem Fernsehen. In: *Television*, vol. 21, No. 2, s. 44 – 47. Dostupné na: https://izi.br.de/deutsch/publikation/television/21_2008_2/kirch.pdf

SPANHEL, D. 2007. Mit Medien Deutsch lernen. In: *Frühes Deutsch*. Vol. MMVII, No. 12.

Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, s. 4 – 8.

TZOANNOPOULOU, M. 2015. Rethinking ESP: Integrating content and language in the university classroom. In: *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. Sevilla: Elsevier. Vol. 173 13 February 2015, s. 149 – 153.

Kontakt

Mgr. Tomas Maier, PhD.
Ekonomická univerzita v Bratislave
Fakulta aplikovaných jazykov
Katedra nemeckého jazyka
Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava
Slovenská republika
Email: tomas.maier@euba.sk